

FLASH PAPER nr.6 van het Observatorium

LGBTQIA+-foob geweld

Overzicht van de situatie in het Brussels Gewest op de Internationale Dag tegen Homofobie en Transfobie

MEI 2024

Sinds 2003 vindt elke 17 mei de Internationale Dag tegen Homofobie en Transfobie plaats. In 2024 worden er in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest van 8 tot 17 mei heel wat conferenties, debatten en activiteiten georganiseerd rond dit thema, met als hoogtepunt de Pride March op zaterdag 18 mei. Het thema van de Pride van dit jaar (*Safe Everyday Everywhere*) houdt direct verband met veiligheidskwesties.

Ter gelegenheid hiervan presenteert safe.brussels enkele nieuwe gegevens over LGBTQIA+-foob geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG). De gegevens werden verzameld via de vzw *RainbowHouse Brussels* in het kader van een partnerschap dat sinds 2019 bestaat tussen equal.brussels binnen de GOB, het Observatorium van safe.brussels en de vzw. Het doel is om bij te dragen tot een betere rapportering van LGBTQIA+-fobe daden die worden gepleegd in het Brussels Gewest. In de eerste plaats willen we zo een beter beeld van de problematiek krijgen met anonieme maar gestructureerde kwantitatieve en kwalitatieve informatie uit de meldingen die de vzw ontvangt. Daarnaast is het doel slachtoffers bewust te maken van de mogelijkheden die ze hebben om officieel aangifte te doen van incidenten, en hen de contactgegevens te geven van diensten voor slachtofferhulp en/of psycho-medisch-sociale diensten, afhankelijk van hun vragen en noden.

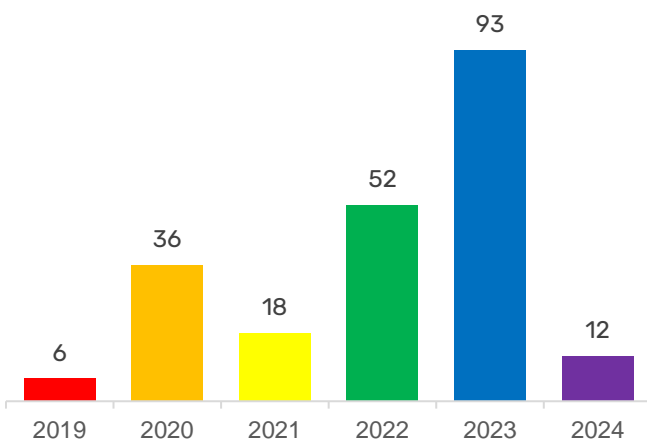
De meldingen die via dit systeem worden verzameld, bieden een waaier aan informatie over de geweldservaringen van LGBTQIA+-personen in het Brussels Gewest. Die informatie laat toe om het onvolledige beeld dat uit de bestaande officiële cijfers naar voren komt aan te vullen en te nuanceren.

Methodologische noot: Deze analyse is geen weergave van de realiteit van LGBTQIA+-fobie in het BHG, maar belicht enkel het deel dat via de verzamelde meldingen onder onze aandacht is gebracht. Dit onderzoek is niet gebaseerd op een representatieve steekproef. De verzamelde gegevens zijn deels afhankelijk van de proactiviteit van het *RainbowHouse Brussels* bij het verzamelen van meldingen en deels van de bereidheid van mensen die LGBTQIA+-foob geweld of discriminatie hebben meegemaakt om dit (al dan niet) te melden bij de vzw. *RainbowHouse* bereikt alle mogelijke groepen mensen die getroffen kunnen worden niet op dezelfde manier. Citaten uit de meldingen staan in deze analyse tussen aanhalingstekens.

Meer dan 200 meldingen verzameld

Het project werd in najaar van 2019 gelanceerd. Het begon in 2020 met 36 verzamelde meldingen (voornamelijk in april en oktober, tijdens de lockdownperiodes van de COVID-19-pandemie) - die het onderwerp waren van een eerdere analyse door het Observatorium^[1]. In 2021 en begin 2022 werkte het project in een wisselend tempo, waarna in 2023 een regelmatig ritme werd bereikt. Momenteel werken we aan een gedetailleerde analyse van alle meldingen, die op een later tijdstip zal worden gepubliceerd. Hier volgen alvast enkele van de belangrijkste bevindingen die uit de inhoud van de meldingen naar voren zijn gekomen. Daarna maken we de balans op van het project in het licht van de doelstellingen en kijken we naar de toekomst.

FIGUUR 1. Aantal meldingen ontvangen via het ingevoerde meldingssysteem (bron: safe.brussels)

SOORTEN GEWELD	# meldingen	Aandeel
Verbaal geweld (beledigingen, bedreigingen, spot, hate speech)	159	73%
Psychologisch geweld (druk, chantage, manipulatie, vernedering, kleinering, enz.)	103	47%
Fysiek geweld (duwen, slagen, enz.)	67	31%
Discriminatie	34	16%
Schriftelijk geweld (idem verbaal geweld, op internet of op een fysieke drager)	22	10%
Seksueel geweld (niet-consensuele expliciete gebaren, ongewenste aanrakingen)	20	9%
Diefstal of schade aan eigendommen van het slachtoffer (vandalisme, enz.) & afpersing	16	7%
Andere	14	6%

TABEL 1. Aantal en aandeel van de meldingen waarin elk soort geweld wordt vermeld (meerdere soorten mogelijk in één melding) (bron: safe.brussels)

Verschillende soorten geweld gemeld

Personen die een incident melden, kunnen een of meer vormen van geweld selecteren die ze hebben ondervonden. In 7 van de 10 meldingen worden verschillende soorten geweld geïdentificeerd door de persoon die het incident meldt. In de meeste gevallen (in 47% van de meldingen) worden twee soorten geweld in verband gebracht met het gemelde incident. Verbaal geweld is met 73% van alle meldingen de meest voorkomende vorm van geweld, gevolgd door psychologisch (47% van de meldingen) en fysiek (31%) geweld - zie Tabel 1.

Incidenten die blijven duren ...

In meer dan de helft van de ontvangen meldingen (58%) wordt de gemelde gebeurtenis beschreven als een situatie van enige duur. De incidenten worden door de melders in bijna dezelfde mate (54%) als intimidatie beschouwd.

... en die plaatsvinden op verschillende locaties

Bij meer dan een derde van de ontvangen meldingen (38%) vonden de incidenten plaats op de openbare weg. Daarna komt de privéwoning, die in 16% van de meldingen wordt genoemd, gevolgd door de horeca en ontspanningsgelegenheden (in 13% van de meldingen). Er wordt verder melding gemaakt van geweld op het openbaar vervoer, in winkels, in het onderwijs (scholen/universiteiten), op het werk, in administratieve of institutionele gebouwen (politie, lokale overheden) of in medische instellingen... Geen enkele plaats blijft gespaard van LGBTQIA+-fobie.

1. Observatorium 'LGBTQIA+foob geweld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest', *Focus van het Observatorium - nr. 3*, Brussel: Brussel Preventie en Veiligheid, 2022.

Meer fysiek geweld in openbare (en publiek toegankelijke) ruimtes

In de openbare ruimte in de breedste zin van het woord (openbare weg, openbaar vervoer, de omgeving van woningen en ontspanningsgelegenheden, d.w.z. 48% van de meldingen) wordt na verbaal geweld, dat voor alle locatietypen de eerste categorie van gemelde incidenten is, het vaakst fysiek geweld gemeld. Bij de helft van de incidenten die plaatsvonden op de openbare weg of in de buurt van ontspanningsgelegenheden, en bij 4 op de 10 geweldsfeiten op het openbaar vervoer, was er sprake van fysiek geweld. Fysiek geweld komt ook vaak voor op plaatsen die toegankelijk zijn voor het publiek (horeca, ontspanningsgelegenheden, winkels; 18% van de meldingen), waar het in 3 op de 10 meldingen wordt genoemd.

Psychisch geweld komt vaker voor in de privé-omgeving

Psychisch geweld komt verhoudingsgewijs vaker voor in woningen (19% van alle meldingen) en op de werkplek/school (12% van alle meldingen), waar het in twee derde van alle meldingen wordt genoemd.

De paradox van de 'homowijk'

De geografische spreiding van de meldingen toont een concentratie van gewelddadige incidenten in de stad Brussel (40% van de meldingen) en in het bijzonder in het hypercentrum, voornamelijk door de concentratie van LGBTQIA+-ontmoetingsplaatsen en -uitgaansgelegenheden. Hoewel mensen zich daar veilig voelen, zijn ze ook blootgesteld aan geweld vanwege hun grotere zichtbaarheid (zie hieronder). Desondanks hebben de incidenten van LGBTQIA+-foob geweld en discriminatie die het *RainbowHouse* registreerde op alle Brusselse gemeenten betrekking.

Slachtoffers met diverse profielen

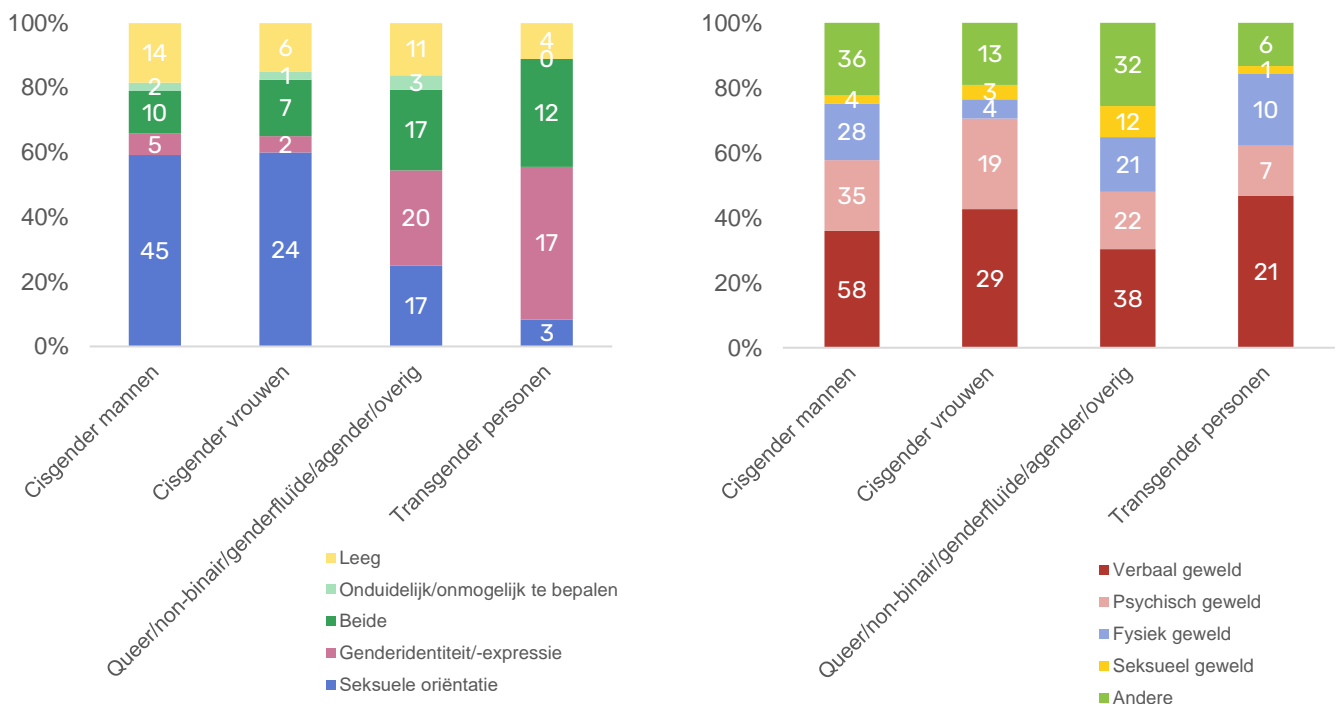
Mensen die een melding indienen bij het *RainbowHouse Brussels* worden gevraagd naar enkele persoonlijke kenmerken om zoveel mogelijk informatie te verzamelen voor de analyse van de gemelde feiten. De meerderheid is jong (60% tussen 18 en 29 jaar), maar alle leeftijdsgroepen zijn vertegenwoordigd, van 12 jaar tot ouder dan 70 jaar. Op het vlak van seksuele oriëntatie en genderidentiteit, definiëren de melders zichzelf op heel verschillende manieren. Toch konden er categorieën worden vastgesteld voor de analyse (zie Tabel 2).

Cisgender man (homoseksueel / panseksueel / biseksueel / aangetrokken tot mannen / queer / niet gespecificeerd)	35%
Cisgender vrouw (homoseksueel / panseksueel / biseksueel / aangetrokken tot vrouwen)	18%
Genderfluïde, non-binair, queer, agender, overig	32%
Transgender persoon (trans man, trans vrouw)	17%
Niet verduidelijkt	6%

TABEL 2. Zelfgerapporteerde genderidentiteit van de melders (bron: safe.brussels)

Seksuele geaardheid en genderidentiteit zijn verschillende kenmerken, maar kunnen beiden leiden tot discriminerend geweld tegen mensen die afwijken van de dominante heteronorm. Daarom kregen melders de vraag of ze dachten dat het incident dat ze meldden verband hield met hun seksuele oriëntatie, hun genderidentiteit/expressie, met beiden, of met andere redenen (zie Figuur 2). Voor cisgender personen wordt seksuele oriëntatie in bijna 6 op de 10 gevallen gezien als het aspect dat tot het incident heeft geleid. Genderidentiteit en/of -expressie wordt echter ook genoemd, en vaker nog het feit dat beide aspecten een rol speelden bij het incident. Voor mensen uit de groep 'queer/non-binair/ genderfluïde/agender' is genderidentiteit en/of -expressie het element dat het meest in verband wordt gebracht met het ervaren geweld, maar ook hier worden genderidentiteit en seksuele geaardheid vaak met elkaar in verband gebracht. Die bevinding is nog duidelijker voor transgender personen, van wie de helft genderidentiteit/-expressie noemde als de factor die verband hield met het geweld dat ze meemaakten.

Er werden ook andere kenmerken genoemd die mogelijk een rol speelden bij de gemelde incidenten (afzonderlijk of in combinatie), zoals fysieke verschijning, huidskleur of etnische afkomst.

FIGUUR 2: Redenen voor het geweld volgens de kenmerken van de melders (bron: safe.brussels)

FIGUUR 3: Type geweld volgens de kenmerken van de melders (bron: safe.brussels)

Geweld varieert naargelang het profiel van de melders

De gemelde incidenten betreffen voornamelijk verbaal geweld, voor alle groepen. Cisgender vrouwen worden verhoudingsgewijs minder getroffen door fysiek geweld, maar meer door psychisch geweld. Cisgender mannen, non-binaire mensen en vooral transgender personen zijn verhoudingsgewijs vaker het slachtoffer van fysiek geweld (zie Figuur 3).

LGBT-zichtbaarheid die 'stoort'

De openbare weg is nog steeds de meest frequente plek van heteronormatief geweld. De 'zichtbaarheid' van LGBTQIA+-mensen, wanneer ze herkenbaar afwijken van het genderstereotiepe uiterlijk, wordt vaak genoemd als aanleiding voor geweld. Het is bekend dat geweld in de openbare ruimte "de hiërarchie tussen mannelijk en vrouwelijk en de heteroseksuele sociale orde bevestigt. [...] De mate van conformiteit met de stereotypen van het uiterlijk volgens geslacht, vrouwelijk of mannelijk, speelt ook een centrale rol in die situaties"^[2]. Het Brussels Gewest vormde geen uitzondering in 2024, en veel melders noemden hun "look", hun "stijl", het dragen van make-up, kleding of schoenen (bv. met hakken) die traditioneel aan het andere geslacht worden toegeschreven, als oorzaak van het geleden geweld. Die 'zichtbaarheid' komt ook tot uiting in gebaren van genegenheid in het openbaar, die ook tot agressie leiden, helaas zijn hier veel voorbeelden van in de ontvangen meldingen.

Meer in detail zien we dat mensen die zichzelf definiëren als 'non-binair/queer/agender/genderfluïde/overig' - die het vaakst worden gezien als zichtbaar afwijkend van de gendernormen - de hoogste percentages geweld in de openbare ruimte (49%) melden.

2. INED, *Dossier de presse. Violences et rapports de genre. Enquête sur les violences de genre en France*. Onder leiding van Elizabeth Brown, Alice Debauche, Christelle Hamel en Magali Mazuy, p. 22.

Gay mannen die zichtbaar zijn in de openbare ruimte, als koppel of omdat hun genderexpressie als non-conform wordt beschouwd, staan ook bloot aan geweld. Hetzelfde geldt voor lesbische vrouwen, die als vrouw ook worden blootgesteld aan seksisme en als lesbienne heel vaak worden gehyperseksualiseerd. Velen meldden dat ze "triootjes" aangeboden krijgen en zich gereduceerd voelen tot de status van 'lustobject'. Discriminatiecriteria lopen door elkaar heen en weerspiegelen de dominantiesystemen die in de samenleving aan het werk zijn.

Mannen als geweldplegers

8 op 10 gewelddaden gepleegd door mannen, en zelfs 9 van de 10 feiten bij fysiek geweld

De meeste gemelde incidenten (79%) werden beschreven als gepleegd door mannen (alleen (41%) of in groep (38%)). Het feit dat mannen de overhand hebben onder de daders van LGBT-foob geweld is al uitgebreid aan bod gekomen in de literatuur, zowel internationaal als in België en meer bepaald in Brussel^[3].

Daders meestal onbekend bij slachtoffers, maar met nuances

In 69% van de gevallen was de dader onbekend bij het slachtoffer. Voor incidenten die plaatsvonden in de openbare ruimte of op plaatsen die toegankelijk zijn voor het publiek, was de dader in de overgrote meerderheid van de gevallen (92% van de gevallen) onbekend. Bij geweld gepleegd in de woning (d.w.z. privéwoning, noodopvangcentrum) of in de context van interacties die plaatsvonden in de beroepssfeer (inclusief school/universiteit) of in openbare of medische gebouwen, zijn de daders in meer dan 7 van de 10 gevallen bekend bij de slachtoffers.

Onderrapportage aan de politie, vertrouwen op te bouwen

Van de 217 ontvangen meldingen van geweld, gaven de melders 29 keer aan een klacht te hebben ingediend bij de politie, d.w.z. in 13% van de gevallen - een percentage dat vergelijkbaar is met dat in andere onderzoeken^[4].

De politie, "niet de trouwste bondgenoot van minderheidsgroepen"

De redenen die melders geven om geen klacht in te dienen, zijn in wezen van drieërlei aard. Veel mensen vinden dat de gebeurtenissen die ze hebben meegemaakt niet ernstig genoeg zijn en willen geen tijd besteden aan wat zij als zinloze procedures beschouwen. Een tweede groep spreekt van een gebrek aan vertrouwen, of zelfs van wantrouwen, in de politie. Het gaat om angst voor secundaire victimisatie, niet serieus genomen te worden, of "uitgelachen" te worden. De oprichting door de politie van contactpunten gericht op discriminatie ([LGBTQI+ meldpunt](#), "[No Hate](#)") is in dit verband dan ook belangrijk. Tot slot wordt ook vaak de angst voor repercussies (dreiging met represailles, angst voor professionele repercussies, voor een verslechtering van de thuissituatie) aangehaald.

Om over hun ervaringen te kunnen praten, moeten LGBTQIA+-mensen zich - net als iedereen - veilig voelen. Dat, zeggen ze, is wel het geval wanneer ze een anonieme melding doen als onderdeel van dit project, maar niet in het bijzijn van een politieagent of van hun omgeving, aangezien in 1 op de 5 gevallen de gemelde gebeurtenissen nooit aan iemand zijn verteld. Het meldingssysteem vormt daarom een belangrijke ruimte waar slachtoffers van LGBTQIA+-fobe handelingen zich in alle veiligheid kunnen uiten.

3. Huysentruyt H., Dewaele A., Meier P., [De context van homofoob geweld in de publieke ruimte. Een etnografisch onderzoek in het centrum van Brussel](#), Steunpunt Gelijkheidsbeleid, 2014, p. 4-5.

4. 14% in Burgwal A., Van Wiele J., Motmanz J., [GENOEG. ENOUGH. ASSEZ. Onderzoek naar de ervaringen met geweld van LGBTI-personen in Vlaanderen](#), Agentschap Binnenlands Bestuur team Gelijke Kansen, Bruxelles, 2023, p. 105.

De toekomst van het project

Nu het meldingssysteem niet langer in de opstartfase is, is er een reflectieproces gestart met actoren op het terrein (verenigingen, instellingen) over het bestaande systeem, hoe het wordt ervaren en in hoeverre het voldoet aan de oorspronkelijke doelstellingen.

Alle geïnterviewde actoren waren op de hoogte van het project en de doelstellingen kwamen overeen met de aangekondigde doelstellingen: een beter inzicht in het aantal gevallen van geweld (kwantitatief aspect) en een betere kennis ervan (kwalitatief aspect); het opvangen van en luisteren naar slachtoffers en het verstrekken van informatie over de beschikbare structuren en diensten om de gemelde situaties aan te pakken.

Het project wordt als nuttig beschouwd door alle geïnterviewde, op verschillende niveaus. Ten eerste op collectief en langetermijnniveau: dit systeem maakt deel uit van "belangenbehartiging" en wordt gezien als een "schakel" die andere etappes aanvult en die deel uitmaakt van een collectieve inspanning om discriminatie te bestrijden. Ten tweede op individueel niveau: het systeem wordt nuttig geacht voor mensen omdat het fungeert als een toegangspunt en een "veilige" plek biedt om elkaar te ontmoeten en naar elkaar te luisteren, waar slachtoffers "vrijuit" "hun ervaringen kunnen delen".

De meest genoemde positieve punten van het project zijn de anonimiteit van de meldingen (wat zelfs een kritische succesfactor is), de bijdrage aan de zichtbaarheid van LGBTQIA+-foob geweld, de informatie die aan melders wordt verstrekt en de mogelijkheid om in veiligheid melding te doen.

Er zijn ook een aantal punten naar voren gekomen die voor verbetering vatbaar zijn. Ze hebben te maken met de betrokkenheid van verschillende verenigingen bij het project; communicatie over het project zowel naar het publiek als naar andere actoren naar wie slachtoffers mogelijk worden doorverwezen (waaronder, maar niet uitsluitend, de politie); en de diversificatie van het systeem op het vlak van gegevensverzamelingsmethoden (online, papieren vragenlijst, face-to-face, enz.). Bij elke wijziging van het project moet rekening worden gehouden met de - mogelijk herziene - doelstellingen van de initiatiefnemers van het project, de verwachtingen van de begunstigen en de aanbevelingen van de belanghebbenden. Het belangrijkste, volgens een aantal actoren, is om de continuïteit van dit systeem te waarborgen als een essentiële schakel in het werk van het (her)opbouwen van vertrouwen in instellingen die door LGBTQIA+-mensen nog te vaak als vijandig tegenover hen worden ervaren.

Dankwoord

Safe.brussels wil graag de partners bedanken die hebben bijgedragen aan deze analyse, in de eerste plaats equal.brussels en het *RainbowHouse Brussels* voor hun betrokkenheid bij dit systeem voor gegevensverzameling. We willen ook alle leden van de verenigingen en administraties bedanken die bereid waren deel te nemen aan de interviews met de analisten van het Observatorium.

© safe.brussels 2024 Alle rechten voorbehouden
D/2024/14.168/18

*Originele versie in het Frans

Auteur(s): Aline Distexhe en Lucas Leprince (*Observatory* Analisten)

Contact: safe.brussels - Tel: +32 (0) 507 99 11 - contact@safe.brussels - de Lignestraat 40 - 1000 Brussel

Voor meer informatie over *Flash Paper* nr. 6 LGBTQIA+-foog geweld:
www.safe.brussels

Verantwoordelijke uitgever: Sophie LAVAUX, directeur-generaal - de Lignestraat 40 - B-1000 Brussel

Gehele of gedeeltelijke reproductie van deze Flash Paper is toegestaan op uitdrukkelijke voorwaarde dat de bron duidelijk wordt vermeld in de vorm: *Observatory*, "Overzicht van de situatie op het vlak van LGBTQIA+-foob geweld in het Brussels Gewest", *Flash Paper van het Observatorium* - nr. 6, Brussel: safe.brussels, 2024.